

Zlo tkví v identitě?

Autor: Karel Kukla

Abstract

Does evil lie in identity? – A man tends towards his identity, thanks to defiance we resist a temptation. Life destiny of human being, let's call it "deity", has been his defiance. Life without any claim is assertive by its own weight being guarded by presence of a mask. Identity with its rule of law attacks this ever present mask. At that moment our mask will be limited in perceiving the course, according to necessary concentration on its own performance. Every intention contains certain form of evil. Using our intention we camouflage our masks, we naturally identify the form of evil personally. Good intention will disclose that course, it will make the ever present defiance possible. Evil intention hides that course and it will destroy all of our masks. Evil has no present because human being would not survive without his mask. And then the Evil leaves the cruel present looks, man will be ashamed of being a good creature. Desperate defiance will be assertive by its own weight, a call for help comes. Evil is firmly rooted in our identity. Defiance means our unfree decision "to be". We resist a regular pressure of a word "to own, to have".

Keywords: the good, identity, mask, beginning, defiance, the evil

Klíčová slova: dobro, identita, maska, počátek, vzdor, zlo

Úvod

Příspěvek se zabývá otázkou původu zla. V příspěvku představena eklektická suma, načerpaná z přednášek a studijní literatury, popisující zhoubnost a sílu identity. Za všechny vzpomenu dvanáct osobností: Hérakleita, Sókrata, Ježíše, Tertulliana, Eckharta, Spinozu, Rousseaua, Schellinga, Schopenhauera, Nietzscheho, Bergsona a Fromma. Přičemž, a to je důležité, tento výčet neznamená významnější nárok na pravdu oproti ostatním, spíše jde o výběr těch masek, kterým se snaží autor vzdorovat ve smyslu neznegovaného opaku, zároveň cítí ve smyslu průběhovosti jejich přítomnost. Celý příspěvek se drží jedné a téže myšlenky. Definuje zlo tkvící v identitě. Popisuje, co je identitou, co je maskou a hlavně, co je životním určením. Vzdorem. Ten není myšlen jako negace, ale jako to, co se prosazuje vlastní vahou.

Počátek

Narození je zázrak. „Když se narodíme, většinou jen spíme.“ Zaspíme, že žijeme v maskách. Zprostředkovaných rodiči, nejbližšími, později vzory. V období dospívání se naše já bouří, odmítá zprostředkované a velmi často masky vůbec. Co je vlastně maska? Přesah, bez kterého stvoření nepřezijí. Masky jsou živí apologeti života. Chrání v případě nebezpečí, pracují v případě domnělého bezpečí. Maska je tedy výkon činnosti a více či méně účinná je podle toho, jak je schopna reagovat na přítomnost. Jak je schopna chránit nejbližší okamžik,

příští Počátek. I tento příspěvek je maska. Na bezděčný vstup, nový Počátek, reaguje maska svým výkonem, v tomto případě snahou o souvislý text. Život vzniká z Počátku, v němž je narození jedním z nich. Zapomínáme, že se rodíme znovu a znovu. Vzdorujeme zákonité tíze, to je naše životní určení.¹

Odnepaměti „obracíme duši, boříme hodnoty. Věříme, protože je to nesmyslné“. V každém novém Počátku je obsažen Sókratés, Nietzsche, Tertullianus a všichni další, kteří prožívají, ano, nemají, ale prožívají bezděčný Počátek, jenž lze ve stručnosti popsat jako neznegovaný opak. Prožívají jej tázavě, vášnivě nebo iracionálně. Vzdorem. To je také jediné životní určení člověka. Jednotlivý popis Počátku je různý a přece tak zákonitý ve smyslu masky. Všichni máme pravdu, jen každý text musíme podrobit neznegovanému opaku, chceme-li porozumět.²

Vzdor a jeho maska

Bezděčný vstup člověka do každého příštího okamžiku života je jeho životním určením. Je to život bez nároku. Je to vzdor, který se prosazuje vlastní vahou. Neznegovaný opak. Vzdorem není negace, neboť človíček zákonitost nijak nepopírá. Jen ji přesahuje. Vzdoruje zákonité tíze k určitému bodu, ze kterého každickým krokem vstupuje bezděčně do života. Téměř současně se vzápětí narodí přítomná maska (ochrana nebo výkon), která toto vykročení maskuje. Člověk je dobré stvoření a jako každé jiné je maskováno.³ V lidské dimenzi tak, že ze své zákonité tíhy bezmezného myšlení ukazuje do prostoru jen něco. Při tlučení písmen na klávesnici vzdorují zákonité gravitaci k určitému bodu a téměř současně vzápětí odvádím výkon, vzdorují bezmeznému myšlení „smysluplným“ textem. Tento kontrastivní charakter vnímání a myšlení v mnohém připomíná hérakleitovský oheň.

Vztah masky a životního určení člověka neobsahuje žádný axióm, neboť maska člověka je přesahem chránící bezděčný Počátek. Životním určením vystupujeme ze zákonitosti plně přítomni, zatímco maskou chránící plně přítomný život bez nároku do ní zpět vstupujeme. Přirozeně maska něco váží. Životním určením znovu a znovu vzdorujeme tíze, které jsme přirozeně vystaveni ve smyslu hmoty i myšlení. Všimněme si, že při narození bezmezně vitální, ale také nejméně identickou. Poslední podobu masky, i ty předchozí, můžeme a měli bychom vzít na vědomí, avšak pozor, disponujeme podobou zla, které v okamžiku ztotožnění můžeme naplnit, nebo se můžeme stát obětí.

Vzdor je dar neztotožňovat svou masku se sebou samým. Hmotu a myšlení ve své pružnosti či ztuhlosti identicky nepojímat. Pružnost nemůžeme „stíhat“ a tak tíha náš žene dál. Z chůze je běh a z běhu je trysk na koni, z koně jsme přesedlali do aut, přesto „nestíháme“,

¹ „V době Aristotelově se mluví o ‚fysis‘, jež je počátkem pohybu, přesněji řečeno počátkem pohybovosti, protože do ní patří i lidovost. To, co se rodí z Počátku (Arché), se uskutečňuje ve skutečnosti (Energeiá), je zároveň výrazem účelu (Telos), přes vnitřní účel (Enetelecheiá). Příroda je přirozenost a ta se při-rodí, nevyvrábí se. Co se rodí, je vždy ‚za zrakem‘, tj. je to zázrakem. Každý strom i sebemenší keř, rostlina, tráva – vše se rodí. Fysis je to, co se vždy znovu a znovu rodí, originálně a poprvé z arché, tj. z počátku. Fysis směřuje k účelu a je vycházením ze skrytosti.“ (Hogenová 2001: 45–46)

² K tomu srovnej: „Každé transcendování je tázání, transgrese, řečeno s Foucaultem, a proto je každý sportovní výkon stejně jako přesné myšlení či praktický úkon vždy překračování negace cestou tázání, přičemž odpovědi jsou dány.“ (Hogenová 2001: 110)

³ „Maska zde není namířena jen proti ostatním, ale spíše je chráněnkyní vlastního vnitřního ohně, chráněnkyní svojství, tedy domova.“ (Hogenová 2001: 41)

musíme letadlem. Přesahujeme přesah, maskujeme již něco jiného než životní určení. Překrýváme jednu masku druhou, třetí, x-tou. Tíha masek se násobí, ztuhlost životního určení nemůžeme „rozchodit“. Sedíme v letadle jako přikovaní. Zákonitost nás paralyzuje, dav se „šklebí“ naší pozici „štronzo“. Nevíme, co dřív ochránit. „Než řekneš švec“ již ztrouchnivělé a dávno „prošlé“ masky (a teď, kterou z nich), nebo smrti vzdorovitě přítomné životní určení? Nastává porucha přítomného vnímání. Nesvobodným výběrem k tíze prodlužujeme řetězec zla. Identita je pro člověka mor.

Porucha přítomného vnímání

Svádí k identitě. Zde je potřeba vzdorovat správným namícháním směsi. Ta má v každém okamžiku jiné složení a jde vždy o soulad životního určení s maskou.⁴ Přesto základní rozlišení učiníme na základě obtížnosti výkonu, který člověk provádí. Běžně jde o *techné*, tedy zručnost takového charakteru, která sice vyžaduje určité soustředění, ale absentuje zde napětí spjaté zpravidla s výkony extrémními, vrcholnými. V běžných činnostech je poruchou vnímání myšlena ztráta citu pro přítomnost. Převaha myšlení (nepřítomné průběhovosti)⁵ svádí již zažité přítomné soustředění, které na první pohled netrpí žádnou újmou, ke své identitě. Minulostní analyzované zkušenosti, paměť a také budoucí představy dominují na úkor citu pro přítomnost. Vlastní vahou se prosazuje krutá podoba zla neschopností vzdorovat silné převaze nepřítomných masek.

Naproti tomu u výkonu extrémního nelze pochybovat o mimořádném vypětí a „pekelném“ soustředění. Například žonglovat se třemi míčky, nebo s pěti, je obrovský rozdíl. Se třemi může „průměrný žonglér“ myslet, na co chce, bez újmy na výkonu ve smyslu pádu míčku, viz předchozí varování. Extrémní výkon tak naopak vykazuje převahu vnímání nad myšlením, postižená je průběhovost jednostranností, výlučnou koncentrací na přítomný extrémní výkon. Vlastní vahou se tak může prosadit krutá podoba zla tím, že nositel extrémního výkonu nebude schopen vzdorovat převaze přítomnosti ochuzené o otevřenou průběhovost. Libé extrémní výkony jsou tak lidskou společností chráněny určitou izolovaností vůči světu, na jehož šíři podnětů nemůže člověk při vrcholném výkonu adekvátně reagovat.

Podrobněji se k problematice poruchy přítomného vnímání vrátíme při rozboru vrcholného sportovního výkonu ve srovnání se závažným trestným činem. Klíčové je vzdorovat. Otevřít se novému Počátku, kam již zlo nemůže, protože nemá přítomnost. Jeho podobu, nebo jen potenciál zla, oslabíme právě přítomným vzdorem.⁶ Můžeme tedy volně shrnout, že kruté podobě zla dodává sílu porucha přítomného vnímání tak, že u běžných výkonů masek člověka dochází k poruše citu pro přítomnost, u extrémních výkonů dochází k poruše citu pro celkovou průběhovost. Obojí je porucha přítomného vnímání spočívající v nevyváženosti směsi vnímání a vědění s momentem nejistoty. Jistou kompenzací je pravděpodobnost, že v prvním případě si můžeme ublížit spíše sami sobě, ve druhém nás

⁴ „(...) teprve vzájemné skloubení obou aspektů, vědění a vnímání na straně jedné“ (v našem případě přítomná maska) „a ‚slasti‘ na straně druhé“ (v textu příspěvku životní určení, vzdor), „ukazuje, co jediné může v konkrétním lidském životě být žádoucí, lidsky dobré.“ Gadamer popisuje dialektiku Dobra ve *Filébu* (1994: 74).

⁵ Pojem průběhovost je „vypůjčen“ z: Hogenová (2001); podrobněji později.

⁶ „(...) všechno konání, nakolik je rozhodováním, zahrnuje moment nejistoty, neboť se musí pohybovat v živlu, který se svou povahou vymyká vši určitosti a omezenosti a který se proto nazývá apeiron.“ (Gadamer 1994: 80)

může ochránit vnější prostředí. Vlastní vahou se prosadí vzdor, nezruší-li krutá podoba zla přítomná pravidla hry.

Svoboda a identita

Člověk je dobré stvoření, které podléhá neustálé změně identity. Nemusí si to uvědomovat právě z důvodů výše naznačených. Maskováním masek si ztěžujeme schopnost přítomného vnímání, prožíváme „iluzivní bezpečnost“ ztotožněním se s obsahem již neživých masek, ať už v nás vyvolávají libé či nelibé vzpomínky a předchozí stavy, libé či nelibé představy o budoucnosti. Stojíme před volbou „být nebo mít“. Ale „máme“ toho přesně tolik na svědomí i ve vlastnictví, kolik „prošlých“ masek udržujeme při životě. Jsme postaveni před nesmírně ztíženou schopnost naplnit potenciál dobrého stvoření svým životním určením. Bezděčný Počátek se krčí někde v koutě a je téměř ubit, sotva „kvikne“. Toto sebetržnění v krunýři našich masek, které již dávno nechrání náš legitimní život bez nároku, ale tulí se jedna k druhé jako oživlé mrtvolky, si nárokuje svobodu volby.⁷

Bolest člověka je přímým důkazem, že lidské jednání nemůže být svobodné. Vědec neobjevil objev, ani bezdomovec neobjevil, že nemá kde bydlet. Vědec byl postižen objevem, bezdomovec bezdomovectvím. Brankář nechtil puk, ale byl postižen chycením puku, politik nepřijal úplatek, ale byl úplatkem postižen. Student nenapsal příspěvek, ale byl postižen napsáním příspěvku. Odvedl svou maskou výkon jako každý jiný. Jen je třeba každé masce vzdorovat, obrátit duši, zbořit hodnoty. Tento neznegovaný opak znamená, že i přes všechny pravdy se prosadí život bez nároku svou vlastní vahou. Záleží jen a jen na každém člověku, jestli se svou vahou prosadí nepřítomné zlo ve své kruté přítomné podobě, nebo naopak přítomné dobro svým životem bez nároku. Zda člověk zvolí libovolnou identitu, nebo vzdor. To je v moci každého člověka, můžeme volit.⁸

Nesvobodným výběrem k identitě nastává porucha přítomného vnímání. Zlo. Vzniká v myslí plýtváním životního určení v paralyzovaném intelektuálním zmatení. Odmítnutí vzdoru, pohrdání Počátkem. Identita je přivlastnění masky. Nechceme dopustit, „nechť mrtví pohrbí své mrtvé“. Je v tom cosi zákonitě příjemného, setrvat v identitě. Korumpujeme sami sebe i jiné podlehnutím zákonitosti. Maskováním masek, kterých se nechceme vzdát. Vzdor je odolání pokušení ulevovat si ze svého životního určení. A samozřejmě, čím více masek maskujeme, tím více jsme taženi k zákonitosti korumpovat. Ještě nás nikdo neohrožuje a my už víme, kam patříme, co chceme. Počátek jsme vyloučili ze hry, však také zlo nemá přítomnost. Máme identitu ztělesňující zpřítomnělou krutou podobu zla.⁹

⁷ „Kdo stojí před jakoukoli volbou, musí se rozhodovat. A stát před volbou je nezrušitelná situace člověka. Proto se také člověk vymyká z říše ostatních živých bytostí, které jakoby neproblematicky následují jakousi přírodní moc, když jsou puženy svými živočišnými žádostmi.“ (Gadamer 1994: 72)

⁸ „A tak je ve skutečnosti již vstupní scéna, v níž jsou oba ideály ‚slasti‘ a ‚vědění‘ postaveny proti sobě, prostoupena latentním rozporem. Způsob, jímž všichni živočišové slepě následují bezprostřednost principu slasti, pužení tajemnou mocí životního impulsu, nenaplnuje lidskou možnost žít svůj vlastní život. Expozice otázky je tedy od počátku taková, že se nakonec musí vyjevit rozpor, který záleží v tom, že je tu k volbě předkládáno cosi, co ve skutečnosti nemůže být voleno. Slepota životního pudu, který vším vládne, je sama mimo volbu. Na druhé straně volby však stojí to, co je samo zvoleno již tím, že je k volbě předloženo: volení samo, které užívá vědění, jež je v něm implikováno. Člověka činí člověkem právě to, že se musí na dobro tázat, dávat jedné věci přednost před druhou na základě vědomého rozhodování, tedy že musí sám sobě skládat účty.“ Citace je z Gadamerova popisu dialektiky Dobra ve *Filébu* (1994: 73).

⁹ „Statečnost se neosvědčuje tolik na zřejmém ohrožení, jehož je třeba se obávat, jako spíše na nebezpečí, jež představuje dráždivá příjemnost – a to je v oblasti politiky nebezpečí lichocení. Je třeba se ho obávat víc než

Zákonitost „zamíchala kartami.“ Vědec drží v ruce měniče a mění strukturu hmoty a myšlení, se kterou však ve smyslu rovnováhy nehne ani o píď. Brankář si chycením puku vytáhl eso, když ve stejné chvíli útočícímu hráči zbývá Černý Petr. Oba se však musí vrátit do hry. Politik kouká do karet a bezdomovec je odkrývá. Někdo něco zpeněžil a někdo něco utratil. Někdo vyznal lásku, někdo nenávisť. Otrokáři se obohacují tím, že vykrádají majetek, ložnice a práva otroků. Otroci se obětují tím, že na majetek, ložnice a práva kašlou. Blázni chvíli vykrádají a chvíli se obětují. A říkáme tomu svoboda. Každé další slovo se zdá být na obtíž. Životní určení se této „svobodě“ vzpírá životem bez nároku, prosazením se vlastní vahou, odoláním pokušení „mít“, znovu a znovu „být“.¹⁰

Abychom mohli dál společně rozmýšlet, srovnajme si čas. Lidský čas je bergsonovské durée. Trvání, spočívající v neustálé změně identity. Člověk rozdělil čas na různé časové úseky, období. Kalkuluje, upravuje. Není zde příliš mnoho bohů? Každé stvoření žije díky neustálé ztrátě identity. Intelkem jsme schopni tuto skutečnost vyjádřit studem před harmonií celku, aktivní rezignací, tázáním. Neidentický člověk nepáchá zlo, protože se ptá. Libá identita znamená moc a nebezpečí pro stvořený svět. Nelibá identita unavuje nemocí a bezmocí. Člověk nemůže získat nic, je nucen měnit identitu.

Metoda a přímá zkušenost

Racionalisté představili rozumovou metodu jak poznávat svět. Jejich maskou se stala metoda. Jasně, ohraničené, to je zpravidla to, co si dnes často připomínáme. Masku racionalistů. K čemu vede identita s rozumem, o tom níže vypovídá jeden z morových střípků identity. Novověk však prosadil vlastní vahou něco zcela jiného. Jaký život bez nároku se od té doby prosazuje? Domnívám se, že je to rozptýlení, které bylo vlastní vahou „legalizováno“. Vždyť do té doby patřily jakékoli odlišné myšlenky spíše na hranici.

Lhostejno, zda-li šlo o myšlenky objevené, které se později prosadily vlastní vahou, nebo o myšlenky prostoduché, zpravidla ve spojitosti s lidovou zábavou, či myšlenky bláznivé, které dnes již máme definované pod různým kódem poruchy osobnosti, deprese, schizofrenie apod. Nově se s vymoženostmi doby objevují další rozptylující myšlenky spjaté s nárůstem informací. V době, o které je řeč, byly všechny tyto myšlenky považovány za hříšné.¹¹ Spolu se zvyšujícím se nárokem na správnost poznání, prostřednictvím určitých vědomostních předpokladů, jsou rozptylující myšlenky postupně zbaveny hříšnosti. Metoda je tedy odkázána na určitou nejistotu, bezděčnost. Rozptýlení patří k životu, to je odkaz, jenž se

otevřeného ohrožení protivníkem. Universální význam statečnosti, jež má Platón na mysli, dobře vynikne, dáme-li jí obecnější a širší dosah, zahrnující ‚občanskou odvahu‘: je to nebezpečí konformismu, proti němuž je zapotřebí ‚statečnosti‘, která se nedá zmást, nýbrž ‚ví‘. Statečnost je tedy odolnost vůči pokušení dávat přednost příjemnému.“

¹⁰ „Ztotožňování lidské jedinečnosti s rolí, kterou obstarává daný jedinec ve společnosti, pak vede k tomu, že ztráta role je pociťována jako vlastní smrt, divme se pak sportovci, že bere anabolika, vždyť ví, že když prohraje, nemá šanci ‚být‘, vždyť nic jiného nezná, než roli vrcholového sportovce, v tom je bída dneška nejen ve sportu.“ (Hogenová 2001: 154)

¹¹ Srov. Huxley (1998). I když autor, popisující období třicetileté války, věnuje pozornost rozptýlení s akcentem na mystiku, částečně také na příchozí osvícenství, přece je patrné, že do této doby bylo rozptýlené myšlení v jakékoli podobě, tedy i beze smyslu, cosi nežádoucího, hříšného.

prosadil vlastní vahou. Není to tedy jasná a ohraničená pravda, která zachová život, nýbrž vzdor.¹² Bezděčný impuls vzdorující identitě. Smrti.

Stejný problém lze postihnout u přímé zkušenosti. Empirickou maskou je zkušenostní poznání, přímá zkušenost je pravdivá, o tom nemůže být žádných pochyb. Naopak zraňovat tím, že přímá zkušenost je nepravdivá nebo nedostatečná, je hloupost, která se velmi často proměňuje v krutou podobu zla. Problémem přímé zkušenosti je fakt, že nezpochybnitelnou pravdu není možné zprostředkovat těm, kteří ji neprožili. Identita s pravdou vede k izolovanosti, zejména lidé, žijící na okraji společnosti, mají před sebou často neřešitelný problém. Naplnit požadavky prostředí. Sociálně slabí, nemocní, jinak sexuálně orientovaní, rodiče postižených dětí, lidé jiné barvy pleti, neprávem odsouzení, ti všichni a mnozí další „vědí“, že prožili pravdu i to, jak se ve skutečnosti společnost chová. Jak zkušenost předat?

Většinová společnost okrajové přesvědčuje o tom, že to není jediná pravda a „bůh ví, jak to vlastně bylo“. Ztotožnění se s umělou normalitou, která si nabubřele nepřipouští hrozbu jakéhokoli okraje, přispívá k hrozbě identity u těch, kteří přímou zkušeností trpí. Tito lidé pak často páchají škody sami na sobě, protože byli raněni nejzákeřnějším obviněním, z nepravdy. Mohou také ve svém zoufalství obrátit zbraň na náhodné kolemjdoucí. Takových případů se již stalo takové množství, že je nelze spočítat. Konfliktní situace, vznikající z identity s určitou pravdou, tedy s přímou zkušeností, mají různé oběti i agresory. Podobně, jako v případě metody ve smyslu pravdy, se setkáváme s tím, že pravda přímé zkušenosti také nestačí. Nemůže být negována, ani však ponechána svému osudu, konečnosti. Co může být vzdorem? Co vlastní vahou prožitou pravdu neznejuje, jaký život bez nároku se prosadí?

Je to k nevíře, ale je to právě metoda, která díky „stopě“ průběhovitosti dokáže zpřítomnit přímou zkušenost všem, kteří ji neměli možnost prožít a neměli v sobě tolik intelektuálního nadhledu a citu, aby nositelům okrajové přímé zkušenosti nepřítížili. I všem ostatním se nabízí prožít přímou zkušenost skrze umění. Zhudebnění, namalování, divadelní zahrání, aj. až po sportovní výkony všeho druhu jsou uměním, které zachycuje a zprostředkovává přímou zkušenost. Tragickou, komickou, snovou, libovolnou. Nejistota, balancování na hraně společnosti, je odkázána na metodu. Však také v bytostně existenčních otázkách a krizích všeho druhu může postiženým nejvíce pomoci, například bezdomovcům, umění vést (viz Spinoza 2004). Nejen správná politická rozhodnutí, ale schopnost přenést správná rozhodnutí do všech oblastí lidského konání, ze kterých lze porozumění čerpat přímo. Průběhovost zpřítomnit vzdorem.

Spíše v obecné rovině, na příkladech obsahů racionalistického myšlení a empirického poznání, jsme naznačili životní určení. Vzdor, neznegovaný opak, v případě metody a přímé zkušenosti znamená, že metoda (průběhová platnost) je odkázána na bezděčnou stopu přítomnosti, na druhé straně přímá zkušenost (v určitém okamžiku přítomná pravda) je odkázána na bezděčné osvětlení průběhovou platností. V obou případech nedochází k negaci, identita se potlačuje vzdorem tak, že maskuje průběhovou platnost přítomností a uplynulou pravdivou přítomnost maskuje průběhovou platností. Z toho také plyne, že zlo nemá přítomnost, postrádá onen bezděčný, neurčitý vstup do příštího okamžiku, který rámuje naše

¹² „K uchování je zapotřebí téže příčiny jako při vzniku, jak říká na mnohých místech Descartes.“ (Hogenová 2001: 49)

životy.¹³ Identita se brání, láká nás, korumpuje. Je to ona, která si nepřeje žádnou novou nejistotu. Maskuje masky. V dalších částech bude snaha navázat konkrétněji na zde sdělené.

Vrcholný sportovní výkon a závažný trestný čin

Volně navážeme na masku celého příspěvku, že zlo nemá přítomnost. Leibniz, se svým nejlepším světem ze všech možných, také nabídl svou masku. (Gross, Kuschel 2005: 84) Vrcholný výkon svého myšlení. Metodu. Příklad opačné pravdy umělecky ztvárnil Voltaire, jenž přímou zkušenost s nezaviněným utrpením, lidí postižených zemětřesením v Lisabonu, popsal ve svém díle.¹⁴ K nezaviněnému utrpení na jiném místě. To, co zde úvodem k další části sledujeme, je libá nebo nelibá identita s výrokem, že zlo nemá přítomnost. V případě libé identity podléháme svodu bezpečí. Nelibá identita může vyvolat úmysl okamžitě dokázat, že zlo přítomné je. To, co je zde třeba vystihnout, je absence vzdoru agresora i oběti. Vidíme, že přímý odpor i přímý souhlas k výroku, který je v konkrétní přítomné situaci bezesporu přímou zkušeností a nezpochybnitelnou pravdou žijícího jedince, se v identitě stává krutou podobou zla.

Napětí stoupá. Již je naznačen rozdíl mezi obvyklým a vrcholným výkonem. Vrcholný sportovní výkon a závažný trestný čin spojuje velké napětí, „pekelné“ soustředění, jednotný úmysl i cíl a ještě mnoho dalšího, co lze souhrnně označit za podobu zla. Proč podobu zla? Sportovní výkon je ve své prapodstatě uměleckým ztvárněním přímé zkušenosti soubojů s různými silami, v neposlední řadě soubojem se sebou samým. Proto zákonitě obsahuje podobu zla, aby aktuální průběhovosti¹⁵ přítomně poskytl masku či návod, kterak se vyvarovat a povznést nad všudypřítomnou podobu krutosti, násilí, opuštěnosti a utrpení. Identitou opakujeme stále stejné chyby, vzdorem jsme schopni sami sebe uvidět tak, jako bychom chtěli svoji přítomností nastavené zrcadlo natočit jiným směrem. Změnit identitu.

Ještě zpět k míře soustředění. Vyberme si jako příklad hokejového brankáře, který chytá rozhodující zápasy play-off. Napětí by se dalo krájet, často rozhoduje jediný gól za celý zápas a aktéři, zejména brankáři, jsou chvílemi v takovém napětí a transu, že když si po té zpětně přehrávají některé pasáže, vůbec nechápou, proč v dané situaci udělali to, či ono. Vrcholný sportovní výkon obsahuje směs, ve které značně dominuje přítomnost, ovšem stopa průběhovosti ovlivňuje výkon také. Nejen ryze technické návyky, ale také různá přerušení, přestávky. Brankář si najde čas na pokynutí divákům, na pohled do konkrétního místa v hledišti. Ač se na první pohled může zdát, že podobné aktivity brání v maximálním výkonu, opak je pravdou, vzdorem je zde průběhovost. Vzpomeňme na Eckharta, jenž jako prostředek na odolání pokušení navrhuje askezi, avšak zároveň varuje před ztotožnění se s ní.

Pořád mějme na paměti podobu zla. Připomeňme, že podoba zla je již obsažena ve smyslu hry, poukázat na nutnost bojovat, podstupovat přítomné napětí, jsme-li ohrožováni vnějším prostředím. Podoba zla však spočívá také v tom, že aktér vrcholného sportovního

¹³ Hogenová popisuje Platónovu myšlenku, se kterou dle jejích slov zjevně Gadamer souhlasí. „Každá skutečnost je směsí neomezena s omezenem (hédoné-apeiron) a přesto vším pronikající silou je idea dobra jako základ jednotící jednoty.“ (Hogenová 2001: 68)

¹⁴ Přestože Voltaire (2009) Leibnize zřejmě parodoval, považují jeho reakci spíše za vzdorovitý přístup.

¹⁵ „V životě vyrůstáme z vlastní minulosti do vlastní budoucnosti. V každém ‚ted‘ projektujeme své příští, a tak se pobyt (Dasein) klade jako průběh v okamžiku. Posilovat tuto průběhovost znamená kultivovat, vzdělávat.“ (Hogenová 2001: 84)

výkonu se na něj dlouhodobě připravuje. Prožívá identitu s maskou, jakousi jednostrannou průběhovostí, která však omezeně chrání život bez nároku, za to však leští, upravuje, zpevňuje a bůh ví, co všechno ještě vylepšuje, pro podání toho nejlepšího výkonu. Děti, které přilnou k některé z těchto masek, toho v dětství mnoho neprožijí, často bez kamarádů sní svůj sen. Odpracují v dětství mnohem víc, než mnozí za celý život. To však není ani povzdech, ani pochvala. To je podoba zla, kdy mladičkový život ještě k vrcholnému výkonu nemohl dospět, ale už vstupuje do života ochuzen, paradoxně absencí průběhovosti s citem k jednostranné přítomnosti.

Sportovec má však větší předpoklady vzdorovat.¹⁶ Je-li úspěšný a je-li jeho libá maska spjata s libou odezvou společnosti, jsou pro vrcholné sportovní výkony vytvořené dostatečné podmínky. Sportovec vstupuje na scénu, kde jsou pravidla hry lépe zabezpečena. Soupeř, rozhodčí, diváci, kameraman, ledař, pracovník bezpečnostní služby, ti všichni a další vědí, co mají dělat. Čím je sportovní výkon lépe obchodovatelný, tím je větší možnost věnovat se „píglování“ své jednostranné masky. Avšak připomeňme v této souvislosti, že skutečné vrcholné výkony, a nejen sportovní, mají spíše bezejmenný charakter života bez nároku.¹⁷ Přestože se nepotkávají se zájmem a aplausem, jsou mnohem vyváženější směsí ve smyslu citu pro přítomnost i průběhovost. A také neúspěšný nebo neviditelný sportovec, i s podlomeným zdravím, dokud miluje pohyb, vzdoruje změnou identity.

Hrozba identity trvá svou vlastní vahou. Hrozí ztotožnění se s libou nebo nelibou, zpravidla podle nastavení společenské identity než s ohledem na výkon samotný. Zpředmětněný nedostatek a nadbytek (ne)libosti odhaluje v extrémní poloze závislost na naplnění životního určení. Na schopnosti vzdoru. Vyčítat si, proč děláme orientační běh a ne fotbal, proč nehrajeme za peníze, ale patříme „Horní“, byť hostujeme v „Dolní“, je již popsaná varianta přímého odporu. Vyčítky se mohou stát identitou, mohou podobu zla krutě zpřítomnit, třeba „jen vyřádním se“ na vlastních dětech, manželce a dalších, cítíme-li místo vzdoru jejich slabost. Závažné trestné činy obsahují v přípravě také podobu zla. Předpokladem uskutečnění je rovněž výkon plný napětí, transu. Rozdíl spočívá v tom, že výsledkem vrcholný sportovní výkon nekončí, o slovo se hlásí vzdor, žízeň po životě je větší a opravdová.¹⁸

Jeden z prvních vzdorů symbolizuje podání ruky mezi vítězem a poraženým, poděkování divákům. Osobní katarze. Sportovec, v přípravě „nahý“ jednostrannou průběhovostí, jenž si sáhl na dno,зарámuje vrcholný výkon „dojetím“ k celku. Naopak závažný trestný čin je po celou dobu přípravy spjat s nenucenou průběhovostí a ostražitou přítomností. Toto maskování masky skrývá zlý úmysl. Jakkoli je sympatické Ježíšovo poukázání na skutečnost, že již samotné pomyšlení hřešit je zlem, nezapomeňme, že podobu zla lze přiznat úmyslu dobrému i zlému. Zlý úmysl má také své přednosti, nemusí být dokonán vlastní vahou vzdoru! To je svým způsobem vrcholný sportovní výkon, jenž zůstává nepovšimnut. Zásadním zlomem je ztotožnění se s úmyslem, maskou, která v případě zlého

¹⁶ „Pročistíme-li duši a tělo vrcholným sportovním výkonem, získáme nový horizont vlastního života.“ (Hogenová 2001: 81)

¹⁷ „V mezní chvíli maximálního výkonu, tj. když je sportovec na dně svých sil, v takovém momentu je možno nahlédnout podobu podob, vyhmátnout možnost sebezániku. Tyto prožitky svou originalitou a nepřenositelností jsou základem distance od běžné zkušenosti, tj. zakládají osobní svobodu.“ (Hogenová 2001: 81)

¹⁸ „Proces realizace sportovního výkonu je analogon průběhovosti života, tedy zrození i smrti. Přesněji řečeno, nejdříve dojde sportovec na své dno, teprve pak se potká sám se sebou v evidentní plnosti bytí.“ (Hogenová 2001: 84)

úmyslu zůstává do posledního okamžiku skryta a nakonec ve výsledku zruší svoji přítomnost. Vně i uvnitř.

Zlo nás trápí, jeho krutá zpřítomnělá podoba stále dokola zahlcuje průběhovost. Jak zabránit úkladné vraždě, únosu, přepadení, jak vzdorovat smrtící síle identity? Odpověď je prostá, naplnění obtížné. Životním určením člověka je život bez nároku, neurčitý vzdor, který se prosazuje vlastní vahou. Každé masce, každému lidskému výkonu je třeba vzdorovat. Jakákoli pravda platí pouze do nejbližšího okamžiku, tím je jednak respektována, na druhou stranu rozvíjena, upravena, kultivována, aby vzápětí byla přítomností znovu konfrontována s průběhovostí. Krutý paradox spočívá v tom, že krutou podobu zla nemůžeme negovat, protože zlo nemá přítomnost, zanechává krutou podobu. Zlo můžeme jen znovu vytvořit identitou s ní. Na „truc“ negujeme dobré úmysly. Stydíme se za to, že si chceme pomáhat. Nejzávažnějším trestným činem jsou skryté mocenské záměry, dokonané ve jménu identity.

Nezaviněné a nespravedlivé utrpení

Výkonový potenciál ztrácíme v jiných dimenzích. Dávno vynalezený lék na určitou nemoc je zpřístupněn až po té, co je vyvolána dostatečná závislost, nejlépe masového charakteru. Analogicky stejný přístup dnes aplikují vládcí světa na živelné pohromy. Spojovat krutá utrpení s boží odpovědností a vinou, s jeho nemohoucností až neexistencí, je vrcholný alibismus, osvobozující věřícího i ateistu. Vše bylo dáno, myšleno, uskutečněno. V neidentické podobě se výkonový potenciál nestane silnější vnější příčinou nespravedlivého utrpení a jaksi mimoděk v pravý čas předchází utrpení nezaviněnému. Jsme v pasti, nevěříme, že je to možné. Teodicea je mimo hru, identita kalichem hořkosti (srov. Gross, Kuschel 2005). Uspávací fluidum. Odevzdaný mandát těm samým ve všude stejném režimu?

Tradice a multikulturní výchova

Tradiční procházka probouzí genialitu myšlenky, že chůze je zadržovaný pád. Otisk stop je pro nás zásadní, vykročení z Počátku jsme přešli jakoby nic. Dovolte krátké zastavení, na okamžik, než došlápneme. Chůze je přesah vůči zákonitosti. Gravitace působí na hmotu i myšlení. Procházíme se po cestách nejen zamilovaných. Zadržujeme pád reakcí na profil cesty, jednotlivá zákoutí, nečekaná setkání. Výkon se ustálil na určité rychlosti, uspávací tíha rutinních okamžiků svádí mysl zakoušet identitu. Náhle hodnotíme fyzický stav, společenské postavení, bloudíme v představách sluncem zalitých zítřků, zabýváme se resentimentem. Identitou si připouštíme k tělu nedostatek, nadbytek, ustrnulou průměrnost. Je otázkou času, kdy zakopneme, nebo nás k smrti vyleká štěkot psa za plotem. Tíha činí z procházky přehlídku, z neidentické harmonie bídnou identitu, z tradice „humus“.

Multikulturní výchova má vést k národní identitě. Vzbudit evropanství. Není jen masokombinátem produkujícím otroky? Má nějaký přesah? Záleží na člověku. Nemůže získat slevu, aby neslevil z pulsujícího životního určení. Ani bonus. Snadnější je korumpovat, posilovat funkční nigramotností identitu. Bez porozumění vlastní ne-identitě je tradice nedostupná on-line. Zbývá ji vlažně oživovat pod záštitou a z dotačních fondů.

Zlo a lidské společenství

Zlo tkví v identitě. Zlo nemá přítomnost. Proto nemůžeme říci, že zlo „je“ identita. Člověk tíhne k identitě, odmítáme odolat pokušení. Životní určení člověka, „božství“, je vzdor. Život bez nároku se prosazuje vlastní vahou, chráněn přítomnou maskou. Identita je mor, který napadá přítomnou masku člověka. Proto výkon masky člověka postrádá cit pro přítomnost. Maskujeme napadené masky, rozséváme přítomnou podobu zla. Zlo se nemaskuje. Není. Dobro se prosazuje vlastní vahou, protože je. Zlo postrádá vstup do nového Počátku. Dobro je životem bez nároku, který člověk maskuje. Člověk se stydí za to, že je dobré stvoření. Bez masky žádné stvoření nepřežije. Stud lze překonat, vzdorem odolat identitě. Dnes se vlastní vahou prosazuje zoufalé volání o pomoc, protože se stydíme si pomáhat. Zlo tkví v identitě. Vzdor je nesvobodné rozhodnutí „být“. Vzdorujeme zákonité tíze „mít“.

Intelektuální láska k Bohu je intuitivní pochopení odlišné přirozenosti stvořitele a stvoření. Příčina sebe sama, identita, je pro člověka mor. Identické tíhnutí k nedostatku, nadbytku a ustrnulé průměrnosti nezabaví od bolesti ani od života, pokud ještě nenastal čas. Uspává. Nedostatek není kompenzován, nadbytek se kazí, ustrnulá průměrnost nevyrovná balanc jinak než krutostí sobě vlastní, zdavováním. Výsledné zlo je zaznamenáno do učebnic s doložkou i bez. Lidská společnost, která se nemůže opřít o střední třídu ve smyslu životního určení, podléhá identitě. Identita je korupce. Předností identity je její slabost. Nejzřetelněji vnímáme její agresivní rys. Právě v tomto smyslu je předností, zlo je v popředí zájmu, což je snad ta nejkřutější pravda, kterou by člověk nechtěl mít vytetovanou na vlastní kůži, přesto svědí.

Lidské společenství se výkonem své masky snaží oslovit, rozvíjet určitý řád, institucionalizovat. Výsledkem jsou různé politické a náboženské systémy, o „level“ níže další organizace, například sportovní kluby aj. Není třeba popisovat, kam vede ztotožnění se s určitou strukturou, pravdou. Válka stírá válku, otrokáři si vyměňují informace, otroci „lížou prach země“ a ti přeživší otročí pro další modly. Zbytečné cokoli dodávat, všude je to stejné. Masky je znásilněna identitou, v jejím jménu tvoříme historii, která je krutou podobou zla. Zbývá se zaměřit na to, co se v lidském společenství prosazuje vlastní vahou. Ano, je-li každický vzdor potlačen v samém zárodku, zbývá nám zoufalé volání o pomoc. Typickým projevem českých věřících i ateistů je toto zvykové zvolání: „Ježíši Kriste! Pane Bože!“

Bůh a zlo

V knize *Bůh a zlo* byl popsán tzv. magický čtyřúhelník. Utišení, vyčerpání, odmítnutí, znemožnění teodiceje (Gross, Kuschel 2005).¹⁹ Autoři knihy jej nepovažují za vyčerpávající. Jejich závěr:

1. Otázka teodiceje musí zůstat nejen kvůli nám, ale i kvůli Bohu samému, otevřenou.
2. Bůh je za zlo odpovědný, ale nenese za zlo vinu.
3. Člověk má možnost svobodného jednání.

¹⁹ Kniha *Bůh a zlo* je čtivá a bohatá na různost pohledů. Odlišné závěry nejsou vůbec důležité. Celý příspěvek je o tom, že pravda, aby byla pravdou, musí vstoupit vlastní vahou do nového Počátku. Teprve pak se stává pravda Dobrem. Zlo nemá přítomnost. Augustin popírá vlastní existenci Zla, nemá příčinu. To je v podstatě totéž, vždyť porucha přítomného vnímání může být vyjádřena nedostatkem Dobra. Zlo tkví v identitě.

Nesouhlas s boží odpovědností za zlo není negací. Ani nesouhlas, že my, lidé, máme možnost jednat svobodně. Následující teze jsou vzdorem, touhou být dobrým stvořením, žít bez nároku, vlastní vahou být s Bohem. Intelektuální láskou k Bohu naplnit životní určení člověka. Odolat pokušení ztotožnit se s Bohem, se zákonitostí, tedy s čímkoli, znamená vzít na vědomí odpovědnost za zlo, být si vědom tendence člověka „poroučet větru, dešti“, čímž neomalene vytváří zlo, cílenou, nebo hloupostí vyvolanou, poruchou přítomného vnímání. Vzdorovat snaze přivlastnit si identitu, která náleží pouze Bohu. Vlastní teze, jež již dávno postrádají přítomnost, jsou pro čtenáře pouze maskou autora, které je třeba znovu a znovu vzdorovat neznegovaným opakem, tak jak je třeba činit vůči všem „prošlým“ maskám.

1. Člověk je za zlo odpovědný. Člověk zlo vytváří.
2. Bůh není za zlo odpovědný a nenese na něm žádnou vinu.
3. Člověk nemá možnost svobodného jednání.

Je možné svalovat vinu a odpovědnost za zlo na člověka, když spinozovsky řečeno člověk není nic jiného, než jak Bůh myslí? Zde je na místě navrhnout, co vlastně Spinozova *Etika* (2004),²⁰ maska autora tohoto nesmírně poctivého díla, nabízí. Co prosadila vlastní vahou?

Domnívám se, že Spinoza nevznesl, podobně jako již naznačuji v jedné z předchozích úvah o metodě a přímé zkušenosti, nárok na jedinou správnou metodu poznání rozumem, ale svým geometrickým postupem, chce se říci zákonitým, reaguje na bezděčnou přítomnost, na to, co se nás bezprostředně dotýká a co pokud možno chrání tou nejúčinnější přítomnou maskou.

Znovu a znovu odkazuje na primát vášní, což není nic jiného než racionálně zcela neuchopitelný vzdor, který je posléze, vzápětí maskován racionálním zákonitým výkonem, tedy návodem obsaženým ve Spinozově *Etice*, aby opět posléze a opět vzápětí byl primát vášně intelektuální intuicí kultivován v novém Počátku, který sice nemůžeme nijak ovlivnit v bezděčné rozptýlenosti, ale tento neznegovaný opak „v trojbalu“, jenž vzal na vědomí právě „prošlou“ masku popsanou v *Etice* ve vzorových tvrzeních, směřuje intuitivně k intelektuální lásce k Bohu posílením průběhovitosti,²¹ jež k neidentickému dobrému stvoření ve smyslu dokonale naplněného životního určení patří stejně jako stálost přísluší Bohu. Láska, jež je vzájemně „ted“ žita, je milována pro svou průběhovitost, není-li jakoukoli identitou přivlastněna, znásilněna, mučena, zkorumpována, dopována, dotována atd.

Políbení Bohem je možné přestřihnutím pupeční šňůry. Intelektuální láska k Bohu se odehrává za záclonkou našich přesahů, tkaných Bohem. Pouhé uvíznutí ve vlákénku identity je zradou, zachycením v pavučině. Nastává porucha vnímání přítomnosti. Nedostatek, nadbytek, uvadající průměrnost, plýtvání. Jsme v pasti. Oduštění Bůh myslí, avšak málokdy člověk naplní. Tíhu zákonitosti překonají jen nesvobodně zamilovaní. Lidé, předstírající lásku, hltají doušky nereálného času, jenž uniká jako písek skrz prsty, v identitě. Zlo tkví v identitě, nemá přítomnost. Život člověka osciluje mezi vitálním vzdorem a identickým tíhnutím. Zlo vzniká nesvobodným výběrem člověka k tíze. Rozhodnutím nevzdorovat.

²⁰ Následuje pokus jinak interpretovat jeho tři stupně poznání, jež probíhají současně.

²¹ „V životě vyrůstáme z vlastní minulosti do vlastní budoucnosti. V každém ‚ted‘ projektujeme své příští, a tak se pobyt (Dasein) klade jako průběh v okamžiku. Posilovat tuto průběhovitost znamená kultivovat, vzdělávat.“ (Hogenová 2001: 84)

Teodicea, zdá se, odvrací pozornost, maskuje masky, posiluje alibismus, slouží partajím, rozpouští identitu mezi dobrá stvoření jako jed.

Stručný metafyzicko-etický výklad světa

Mezi aktuální hrozby patří všudypřítomná lidská krutost, manipulace a (sebe)zotročování. Pobíjí se pěšáci znovu vzájemně mezi sebou? Proč selhávají všechny systémy? Život člověka běžně utvářejí tři nekonečné atributy Boha. Rozlehlost, myšlení a tajemství. Určují neustálý pohyb modů (projevů člověka). Člověk může prožít nekonečné množství realit. Obvykle chápe lásku, zdraví, krásu, bohatství, úspěch jako dobro. Nenávisť, nemoc, ošklivost, chudobu, neúspěch jako zlo. Každé stvoření je nuceno svoji existenci maskovat.

Identita s úspěchem ovládá masky „nestoudnosti“ proti hrozbě neúspěchu. Člověk méně kolísá. Čím méně má realit, tím více se maskuje „hrubou silou“. Čím více realit, tím bytostně nutně jeho masky směřují k porozumění. Identita s neúspěchem neovládá svými maskami příznivé příležitosti. Člověk více kolísá. Čím méně realit, tím více je ztročen. A naopak.

A tak čím více člověk prožije realit, tím více ztrácí masky svoji účinnost ve smyslu identity. Z toho nutně plyne tento paradox: čím méně realit, tím více relativizujeme to, co je dobré a co zlé. Čím více realit, tím může člověk snadněji porozumět, co je dobré a co je zlé. Otázka zla je výlučně záležitostí člověka, nikoli Boha. Války, hladomory, krize a závislosti všeho druhu jsou v dnešním technologickém světě uměle vyráběny. Skutečný mor postmoderního věku je identita a výchova k ní. Hluboké nepochopení kontrastivního charakteru vnímání a myšlení. V trýznivé idylickém pojetí existence bohorovně (aktivně i pasivně) plyneme darovaným potenciálem, rozséváme a vyživujeme zlo právě tím, jak svou míru využitého potenciálu ztotožňujeme se svou existencí, čímž maříme zázrak života.

Mučení zvířat – zvířecí střípek identity

Mládě veverka, kterou bylo jednoho dne možné zahlédnout z okna, vzbudilo pozornost tím, že krátce před svou smrtí ztělesnilo učebnicový gymnastický výkon. Na jedné nejtenčí větvi předváděla jakousi cvičební sestavu, která připomínala vrcholný sportovní a estetický výkon. Vzorově natažené přední končetiny, držení se pouze za konečky, váha celého těla nemilosrdně tíhne k zemi, to vše lidské společenství dokáže ohodnotit. Pádu a následnému uhynutí veverka, kterou všichni považujeme za nesmírně mrštné zvířátko, předcházelo honění několika výrostků, kteří se po pádu oběti s uspokojením vydali hledat další oběť. Mládě bylo jednoduše uštvané, což se divák z okna pouze zpětně domnívá, ale možná by se mohl o správnosti své domněnky přesvědčit, kdyby využil moderní technologické produkty doby. Celý záznam akce, nejen zoufalý gymnastický výkon, jednoduše vyhledá a shlédne.

Veverka podlehla identitě. Zákonitosti. Její život již neměl sílu vzdorovat, předčasné podlehnutí konečnosti lze přičíst silnější vnější příčině, civilizovanému člověku.²² Tento střípek volně navazuje na rozptýlení popisované v části *Metoda a přímá zkušenost*. Rozptýlení

²² Rousseau stále živý. Pouze „civilizovaného“ člověka mohou napadnout takové „hovadiny“.

se zřejmě prosadilo vlastní vahou v době, kdy se prokázalo, že rozumová metoda poznání vyžaduje určité vzdělání, předpoklady. Ovšem od novověké éry „uteklo hodně vody“, lidská civilizovaná společnost si dokázala rozptýlení podmanit, vyrobit identitou s rozptýlením tolik závislostí, že běhá mráz po zádech. Moderní technologie umocňují zážitkovost rozptýlení všeho druhu, ruku v ruce s její obchodovatelností. A zviditelněním. Jsme chytáni do pastí, kterým je velmi obtížné vzdorovat, často není slyšet ani volání o pomoc. To jsou ty nejzávažnější trestné činy, skryté mocenské záměry, které civilizaci nevýslovně zraňují.

O posledním setkání „In“ a Bezdomovce – vzorový střípek identity

Potkali se u supermarketu. Ostatní přítomní vytušili, kdo je „In“ a kdo je Bezdomovec. „In“ se předvádí a Bezdomovec žebře. Později se setkali naposledy. On se v silném vozidle vracel dokoupit zbytečnost a Onen, obdařen štědrostí z davu vybočujících, posílil vyhládlé tělo alkoholovým opojením. „In“ vůbec nepředpokládal, že by se mu mohl v plné rychlosti postavit do cesty a Bezdomovec do ní vpadl jako bezvládná prozřetelnost. Rauš, jehož se dopustili oba, znásobil krutost. Jeden předčasně zemřel, druhý bezdůvodně zabil. Vzniká lidské zlo, v přírodě se takto nevyskytuje. Bůh netrestá člověka, nestvořil jeho identitu.

Vlakové neštěstí – lidský střípek identity

Nový rok často spojujeme s nadějemi a očekáváním. První školní den následuje pár dní po vánočních prázdninách. Je to čas, kdy se zpravidla vše zpomalí. Přítomnost i průběhovitost. Nový pracovní start je přeci jen postižen touto charakteristikou. Pocit bezpečí, jakési zklidnění, hlubší zamyšlení i snění, ještě trvá. Kluk na prahu dospělosti vstupuje do kolejíště se sluchátky na uších. Pojede do školy. Jediná provozuschopná kolej bývá v této době zatížena vlakem příjíždějícím ze severu. Takovou má přímou zkušenost z desítek či stovek předchozích jízd. Náhle však přijíždí hmotné monstrum z druhé strany a nemilosrdně usmrtí mladý život člověka. Nastává obvyklá kulisa, kdy dav mísí paniku se zvědavostí a posléze dorazivší záchranáři oživují bezvládné tělo ještě dlouho po jeho smrti, jako by milosrdnou lží připravovali všechny aktéry na zjevenou krutou podobu zla.

Sotva se otřepeme, soudíme toho nešťastného kluka, s úlevou si vytváříme podobu viníka se sluchátky na uších, ve snaze pohřbit nejistotu. Identita s vánočním dárkem, s libou muzikou, myšlenky na něco jiného než na obvyklý výkon. Smrtící kombinace poruchy přítomného vnímání se zpomalenou průběhovitostí, žádné slitování, to jsou výdobytky naší civilizace, to je výchova k závislostem všeho druhu. Najdeme sílu vzdorovat? Kolik takových závislostí produkujeme ve jménu „pracovat je normální“, kolik nepřítomných a necitlivě průběhových masek vyrábíme ve snaze ovládnout jeden druhého, kolik zla vyrábíme a vypouštíme do světa předimenzovanou výkonností, která ruší nevinné dětské životy a nedává ani možnost volat o pomoc. Za pomoci moderních technologií se snažíme „pokryt signál“, ovládnout myšlení, čas a prostor člověka. Identita je morem, milosrdnou lží neschopnost a stud vzdorovat?

Epileptický a schizofrenní záchvat – učebnicový střípek identity

Tento střípek je zařazen pro charakteristiku postižení, záchvatový stav je identický natolik, že je obtížné, mnohdy nemožné, odporovat. Tito lidé mají v době záchvatu nekontrolovatelnou tělesnou sílu a takové duševní přesvědčení, že představit si větší

nedobrovolnou identitu lze jen obtížně. Identita, kterou jsou tyto lidé zasaženi, nechť je pro nás „zdravé“ vzdorem ve smyslu snahy léčit nejen tyto definované závislosti a poruchy, ale i jiné závadové chování a jednání. Touha po moci, touha po pravdě, po čemkoli, není-li akceptována vlastní vahou, není-li vzdorem života bez nároku, vlastní vahou přitakávající ztělesněnému předpokladu a duševnímu potenciálu ke vzájemné mezilidské lásce, pak není ničím jiným, než záchvatem, který je nutný léčit. Poruchou přítomného vnímání v kombinaci s iluzivní průběhovostí trpí nejvíce ti, kteří „mají“. Přestaňme se stydět „být“ a vyléčíme nestoudnost „mít“.

Holokaust – morový střípek identity

Toto téma je z různých pohledů popsáno v knize *Bůh a zlo*, na kterou tímto odkazují. (Gross, Kuschel 2005) Co všechno libá identita s určitým národem a rasou dokáže způsobit, jakou společnou nenávist, nelibou identitu v porobených zemích vůči konkrétní rase dokáže vyvolat, jak lze s touto identitou korumpovat, žít, to všechno jsou zpřítomnělé kruté podoby zla, ovlivňující lidskou průběhovost i dnes s takovou silou, že se zdá, že chování lidské společnosti místo vzdoru k identitě vyhledává a vyrábí jinou vhodnou skupinu „pěšáků“ k likvidaci. Budou to nezaměstnaní? Budou to dlužníci? Budou to senioři? Bude to elita intelektuálů, která to posvětit? Bude to střední třída, která už se neprobere ze svobodného spánku? Budeme mít sílu alespoň volat o pomoc, když už jsme přestali vzdorovat? Bude pěšák pobíjet pěšáka ve jménu nově vyrobené identity? Jaký bude příští „náš boj“?

Francouzská revoluce – svobodný střípek identity

Identitou s rozumem, ve jménu osvícenství, prožili lidé takové ukrutnosti, které by nenapadly ani nejprimitivnějšího domorodce v nejzapadlejší buši. Tristní přímou zkušenost vyjadřují „místně příslušní“ v uměleckých dílech. Nedávno byl jednou z komerčních televizí odvysílán film *Tajnosti Paříže* s Jeanem Maraisem v hlavní roli, kde zazněly tyto výroky: „Lidem neschází chytrost a odvaha, ale dobrotu.“ A ještě jeden: „Válka je jediné představení, kde stavějí chudáka do první řady.“ A právě tyto výroky, jako každé jiné, jsou skutečné a pravdivé masky, kterým je třeba vzdorovat. „Svoboda je kost hozená lidu, aby si na ní vylámal zuby“ (Alain Delon v roli Černého tulipána).

Závěr

Proč místo přikázaného zatvrzení a intelektuální lásky k Bohu korupčně vzhlížíme na prolitou krev, okradené starce a zneužitě děti jako na bezcenný kompars k pokojové teplotě, tlaku v rozkroku, rosnému bodu vychlazeného opojného moku? Identita je třaskavina zla, asi nejvíce se přesvědčily africké národy, vydrancované pouhými odlesky pozlátka. Na řadě jsou Evropané?

Životaschopné nic nepřináší. To učil už Ježíš. V harmonicko-neidentickém souznění jsou v sobě spleteny kontrastivní charaktery vnímání a myšlení. Jako dva milenci, vydávající zvuky s tázavou intonací sobě vlastní, dychtící nedokončit a spočinout, nevyslovit a vykřiknout. Jsme daleko před i za přítomností, stěžujeme si kratičký životní čas nevnímáním přítomnosti. Rosteme jako strom, který se vydal střežem k nebesům, ale nezapustil kořeny. Ze závratné výšky soudíme svůj fyzický a duchaplný výkon. Zafoukne-li nespělý větřík, dopředu se omlouvající, že si musí ulevit, kácíme se k zemi, překvapení zákonitostí.

Vyklízíme pozice, ohnutí a plazící se stáváme šlahouny, které nezotročené překáží. Vzbuzujeme zájem na zátop. Nebo jsme zaraženým kulem, bez listů i kořene, označeným, „to je mé“. Ruka řetězení zla si myje ruku s identickou dobou svobodně oploceného života. Zlo tkví v identitě?

SEZNAM LITERATURY

GADAMER, Hans-Georg. *Idea Dobra mezi Platónem a Aristotelem*. Praha: OIKOYMENH, 1994. ISBN 80-85241-46-3.

GROSS, Walter, KUSCHEL, Karl-Josef. *Bůh a zlo*. Praha: Vyšehrad, 2005. ISBN 80-7021-710-3.

HOGENOVÁ, Anna. *Areté: Základ olympijské filozofie*. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0046-3.

HUXLEY, Aldous. *Šedá eminence*. Praha: Avatar, 1998. ISBN 80-85862-27-1.

SPINOZA, Benedictus. *Etika*. Praha: Dybbuk, 2004. ISBN 80-86862-02-X.

VOLTAIRE. *Candide*. Praha: XYZ, 2009. ISBN 978-80-7388-164-1.

(Mgr. Karel Kukla je absolventem oboru učitelství náboženství, etiky a filosofie na UK Husitské teologické fakultě.)